

5779 Sjabbat Acharé Mot - Een ongestoorde Jom Kippoer

Het eerste gedeelte van deze parasja beschrijft de buitengewone offerdienst die de Koheen Gadol op Jom Kippoer uitvoerde. De Tora vertelt ons stap voor stap welke bijzondere onderdelen die dienst had. Misschien wel het meest opzienbarende offer is het bokje dat uitgeloofd wordt om naar de 'Azazel' gestuurd te worden. Wij willen dieper ingaan op dat offer en haar betekenis.

De Tora schrijft (Wajikra 16:8): 'en dan zal Aharon op de bokjes loten leggen, één voor Hasjem en één voor 'Azazel'. Op deze pasoek vinden wij de belangrijkste commentatoren die allemaal op hun eigen wijze dit offer uitleggen.

De meest obscure van alle verklaarders hier is de Ibn 'Ezra (1089-1167, Spanje). Hij brengt eerst andere meningen wat precies 'Azazel' zou kunnen zijn en eindigt dan zelf als volgt: '..en als je het geheim zou kunnen begrijpen wat verborgen ligt in het woord 'Azazel zou je het geheim van het bokje en haar naam begrijpen.. en ik zal een tipje van de sluier oplichten: als je 33 zult zijn zul je het weten'.

Laten we even stil staan bij wat de Ibn 'Ezra hier doet. Hij schrijft in zijn verklaring op Choemasj over een duidelijk moeilijk te begrijpen onderwerp. Maar in plaats van het uit te leggen, maakt hij er een cryptisch vraagstuk van. Duidelijk dat hij vond dat niet iedereen precies hoeft te begrijpen wat dit bokje dat naar de 'Azazel' gestuurd werd op Jom Kippoer allemaal betekent.

De Ramban (1194-1270, Spanje, Israel) reageert op de woorden van de Ibn 'Ezra en zegt: 'Nu, de Ibn 'Ezra is een betrouwbare man die zijn mond weet te houden maar ik, toch al een kletskaus, zal zijn geheim verklappen, omdat dat om meerdere plaatsen door onze chachamiem al bekend is gemaakt (en dus vindt de Ramban het niet verkeerd om deze informatie met het publiek te delen, in tegenstelling tot de Ibn 'Ezra dus).

En dan verklaart de Ramban de mitzwa van het bokje voor de 'Azazel én het raadsel van de Ibn 'Ezra: 33 is het aantal pesoekiem dat je verder moet lezen. Want wat staat er in Wajikra 17:7, precies 33 pesoekiem verder: 'zij zullen niet langer hun offers brengen voor de demonen waar zij achteraan lopen, en eeuwige voorschrijft zal dit zijn voor hun voor al hun generaties'.

En aan de hand van een vergelijking legt hij deze mitzwa uit.

Een man mag de koning een maaltijd aanbieden. Hiervan haalt hij alles uit de kast, uiteraard. Zodra de koning binnenkomt vraagt hij om het hoofdgerecht. De man legt dit voor de koning neer. Die zegt: leg nu nog zo een portie ernaast. En door middel van een loterij bepalen we welk bord ik zal eten en welke je, in mijn opdracht naar mijn grootste vijand zal sturen zodat hij ons vandaag met rust zal laten'.

Normaal zou het aanbieden van zo een maaltijd aan de vijand van de koning als hoogverraad worden beschouwd, maar in opdracht van de koning kan het natuurlijk geen kwaad.

Zo moeten we volgens de Ibn Ezra en de Ramban het offer van het bokje aan de 'Azazel begrijpen. Wij brengen als het ware in opdracht van Hasjem zelf een soort van offer (dat overigens niet geslacht wordt of anderszins behandeld als een offer) aan onze grootste vijand op Jom Kippoer: de Satan, de jetzer hara, die niets liever wil dan ons in een slecht daglicht brengen bij Hasjem vanwege alle zonden die hebben begaan. Eén dag par jaar wil Hasjem hem 'omkopen'. Niet, chas wasjalom, als een offer dat wij brengen, dat wordt immers absoluut verboden in de 33e pasoek. Maar als invulling van de opdracht van Hasjem, hoe onbegrijpelijk ook.

In het begin van de moesaf van Jom Kippoer, waarin deze hele dienst centraal staat, zeggen we (machzor NIK bladzijde 551/2) 'Moge wij beschouwd worden als de priester die aan de hemelpoort stond om met zijn gebed de de sluwe aanklager terug te stoten...sla de aanklager in de boeien ...op de vastendag van de tiende Tisjrie'.

Het sturen van een bokje naar de aanklager, helpt eraan mee dat wij ongestoord de Jom Kippoer kunnen gebruiken om de beschadigde relatie die wij met Hasjem hebben opgelopen gedurende het jaar, te herstellen.